

fiscalia núm. 506-324

AÑO 1904

SUBIENCIA 1703/8

AUDIENCIA PROVINCIAL DE TERUEL

JUZGADO DE INSTRUCCION

Valderrobres

Folio número 501

Sumario número 22

Magistrado ponente Sr. Sanz

HECHO Ó DELITO

Atentado

PROCESADO

Miguel Gil Regueras

Juan Agustín Adell Nois

4-132

Abogado, D. Pascual Ferrero Abal

Procurador, D. Agustín Aragón Pinal

PIEZAS DE CONVICCIÓN

Señalamiento.

P. Sánchez

Imp. de la Imprenta.

Expedient de la causa, dipositat a l'Arhivo Históric de Teruel.

Beseit, festa del Pilar de 1904

Núria Balagué Mola

Introducció

A primers d'octubre de 1904 Saragossa i, amb ella tot l'Aragó, es preparava il·lusionada per a viure les festes del Pilar. El programa d'actes¹ s'estenia des del 11 fins al 23 d'octubre i preveia:

Músicas, Iluminaciones, Gigantes y cabezudos, Corridos de toros, Fuegos artificiales, Ferias Comerciales, Festividades religiosas, Fiesta de la jota, Juegos florales, Premios a los niños de las escuelas, Cabalgatas, Simulacro de incendio, Concursos de orfeones, hípico, de ganados y de tiro, Retreta militar.

Més modestament, segons les seves possibilitats i el seu minso pressupost, cada poble posava en marxa la seva imaginació per a fer una celebració inoblidable, on la barreja del recolliment religiós amb activitats lúdiques per a tots els gustos i totes les edats permetés a la població passar-s'ho bé amb la família i els amics i que, un cop acabada la festa, encarés amb bon ànim el calendari que tenien pel davant, ple de dies cada vegada més freds i més foscos.

Ara, ens situarem a Beseit. Els fets que es narren a continuació s'han extret principalment de l'expedient de la causa judicial oberta a partir dels incidents ocorreguts al poble durant la festa del Pilar de l'any 1904, que es conserva al Archivo Histórico Provincial de Teruel², i s'ha complementat amb informacions d'altres fonts³.

La vespra del Pilar

El dimarts 11 d'octubre de 1904 s'ha aixecat un dia clar, sense rastre de núvols de mals auguris, i el sol, que brilla tota la jornada, manté una temperatura molt

agradable. Beseit té en aquests moments uns 2.000 habitants i hi ha molt de moviment als carrers i, a la Plaça i a l'església, tot ha de quedar a punt per demà. L'ambient de festa es va notant cada vegada més a mesura que avança la tarda, fins que es fa l'hora d'anar a sopar i la gent es va recollint cap a casa. Després, els menuts aniran a dormir i les dones ultimaran tots els preparatius domèstics de la festa. Els homes joves i els no tan joves encara tornaran a sortir: demà no cal matinar i els ve de gust fer una xerradeta amb els amics tot fent una ronda pel poble o bevent en alguna de les tavernes.

Des que s'ha post el sol, la temperatura ha baixat força i la nit és bastant fosca, tot just el divendres era lluna nova i d'ella només se'n veu una primíssima corba, encara sort de les estrelles.

Un a un, la quadrilla d'amics van acudint a la Plaça després de sopar. Són joves solters, tenen la mateixa edat i es coneixen des de sempre. No conceben la festa sense gaudir-la tots plegats.

Juan Agustín Adell Boix té 21 anys, és baixet, de pell morena i cabell i ulls negres, fa de jornalero i viu al carrer de Vilanova; Miguel Ferrás Gil també és jornalero, té 21 anys i viu al carrer Pla; Cipriano Ferrer Mateo, conegut per "Samarro", és a punt de fer 20 anys, fa de *carrromatero* i viu al carrer del Forn del barri de El Pilar; i per últim, Miguel Gil Pegueroles, conegut com "Dillo" té 20 anys, és alt, ros, d'ulls marrons, fa de carreter i viu al carrer Palau. De tots els amics, és l'únic que sap llegir i escriure.

Un cop junts, comencen a voltar pel poble. S'ha fet tard, però estan contents i excitats i van fent soroll sense preocupar-se de les molèsties que poden causar

als veïns. Passades les 11 de la nit, la quadrilla es va desplaçant pels carrers i no precisament en silenci ja que el Miguel Ferrás va sonant la gaita i el Miguel “Dillo” va tocant el tambor.

Ja són les 12 quan passen pel carrer Tejeria davant la casa Ibáñez, que aquesta nit hostatja dos dels gaiters de La Portellada que tocaran demà a la festa. Sense cap avís o causa prèvia, tiren pedres al balcó, trenquen una gerra de fang, profereixen insults a l'amo de la casa, Francisco Gil Ibañez, i a la seva dona i, quan aquest va a obrir la porta per a encarar-se amb ells, dos dels nois – Miguel Gil Pegueroles i Juan Agustín Adell – li ensenyen els seus ganivets, de manera que Francisco Gil recula i torna a tancar la porta per evitar mals majors. Els joves continuen la seva ronda i es dirigeixen al cafè de Ramón Urquizu passant per la Tejeria, just per on hi ha instal·lada la roda dels *caballitos*. Al cafè, al qual s'hi accedeix pel costat de la Llotja, s'hi estan força estona, potser un parell d'hores i, quan els comença a atrapar la son, s'acomiaden i cadascú cola cap a casa seva.

La festa del Pilar

Dimecres 12, el dia de la Festa, transcorre sense cap incidència memorable, encara molt poques persones estan al cas de l'aldarull de la nit anterior.

Tothom va ben mudat a la missa, els mantons de les dones omplen de colors i d'elegància la Plaça, que bull de tanta activitat, es pot gaudir de la música dels gaiters de La Portellada i es ballen moltes jotes amb entusiasme. Els més menuts no es volen moure de la Tejeria, on hi ha la roda dels *caballitos*. El dinar de festa és saborós i abundant, però són pocs els que es queden a passar la tarda a casa. Cal tornar a sortir per poder seguir gaudint de més música i més *caballitos*. Les tavernes treballen de valent i només es buiden una mica quan alguns dels parroquians surten a fer un tomb per estirar les cames i seguir xerrant pels carrers, o per assistir a algun acte o concurs popular. No tenim constància de si aquest any el pressupost ha donat també per poder fer bous. Si n'han fet, de ben segur que a aquella hora les tavernes sí que han quedat buides.

Fins a quin punt la quadrilla d'amics és conscient que la bretolada de la nit anterior tindrà conseqüències? Potser no tots, però algun ja no hi ha tornat a pensar

més, i participen i gaudeixen de la festa sense més preocupacions.

Francisco Gil Ibáñez, però, no es treu del cap l'atac injustificat rebut la nit anterior. Probablement, comenta els succés amb algun membre del consistori i la seva intenció de presentar denúncia l'endemà de bon matí.

La denúncia dels fets

Dijous 13 d'octubre, Ramón Huguet Albalat, de 41 anys, que exerceix de jutge municipal de Beseit, ja és al despatx quan Francisco Gil Ibáñez arriba per posar formalment en coneixement del Jutjat els fets de la nit de dimarts.

Francisco Gil és llaurador, té 50 anys i està casat amb Mariana Aparicio, natural de Fontdespalda. Viuen a la casa Ibáñez del carrer Tejeria davant de la qual es van produir els fets.

“Francisco Gil Ibáñez y mi esposa Mariana Aparicio, vecinos de esta villa ponen en conocimiento del Juzgado de que el día 11 y hora las 24 del presente mes, hallándose en su propia casa se les presentaron a la puerta de la misma Miguel Gil, alias Dillo y Juan Agustín Adell Boix con tan malas formas que les insultaron tirándoles piedras al balcón hasta que rompieron una tinaja que tenían cerca del mismo; además, los desafiaron y al salir el dueño de la casa Ibáñez le sacaron un cuchillo, que gracias a poder volver a cerrar la puerta, y continuaron los insultos y desafíos, diciéndole a la esposa del demandante que se fuera a dormir en la cama de los gaiteros y que la cardaran. Suplico al Juzgado se sirva admitir la presente denuncia acordando una vista de la misma, lo que considere procedente en justicia.”

Sense dilació, Ramon Huguet fa cridar a declarar a totes les persones que puguin testificar per ajudar a l'aclariment dels fets i, aquell mateix dia, cita i passen pel seu despatx, Agustín Adell, Miguel Gil Pegueroles, Miguel Ferrás i Cipriano Ferrer Mateo.

Juan Agustín Adell confirma que tot allò del que els acusen és cert; efectivament, el Francisco Gil Ibáñez va demanar explicacions del motiu dels insults de gorrino i maltreballador.

En la seva declaració, Miguel Gil “Dillo” aporta una nova dada: quan Francisco Gil va obrir la porta de casa,

al darrere seu hi havia un dels *gaiteros* despullat i, en veure'l així, el "Dillo" li va demanar que s'anés a vestir.

Miguel Ferrás també aporta alguna informació nova. Va ser ell qui va recollir el tambor que el "Dillo" va tirar a terra quan va començar l'incident i van sortir els ganivets de la faixa. També recorda que van estar al cafè del Ramon Urquizu unes dues hores, i no mitja hora com havia suggerit un altre dels testimonis.

Cipriano Ferrer és el darrer dels amics cridat a declarar i especifica que els insults que van ser proferits per Miguel Gil anaven adreçats als *gaiteros*, que tot seguit van sortir despullats i va ser aleshores que Miquel Gil i Juan Agustín Adell van treure els ganivets. No sap, en canvi, qui va llençar les pedres al balcó de Francisco Gil.

Feta la valoració, el jutge de Beseit fa detenir provisionalment a Miguel Gil Pegueroles i a Juan Agustín Adell Boix, que queden tancats en un local de la casa consistorial, i comunica immediatament els fets al Jutge del partit judicial de Vall-de-roures ja que cal instruir les corresponents diligències per esbrinar la veracitat dels fets denunciats i establir-ne les responsabilitats.

L'incident amb l'agutzil

Miguel i Juan Agustín, ja porten unes hores tancats, la tarda comença a caure i la temperatura disminueix. Cal pensar que els dos detinguts, que hauran de passar la nit tancats, ho facin amb unes mínimes comoditats i el jutge ha deixat ordenat a l'agutzil Vicente Celma que els faci arribar el necessari.

A tal efecte, sobre les vuit del vespre, Vicente es dirigeix al local de l'Ajuntament on es troben els dos detinguts portant-los-hi un parell de sacs per acomodar-se per a passar la nit.

L'agutzil, sense avisar, obre la porta de cop i això alarma molt els dos joves que, en un acte reflex, l'ataquen. Vicente tornar a tancar precipitadament la porta, però en surt amb unes esgarrinxades a la cara.

El sumari va creixent

El divendres 14 va tornar a ser un dia de molt de moviment al Jutjat de Beseit. La primera compareixença que ordena Ramon Huguet és, òbviament, la de l'agutzil

Vicente Celma que té 40 anys, i viu al carrer Pla. Un cop escoltada la declaració de Vicente, el jutge requereix la presència del metge municipal, Santiago Salazar Ugarte, per tal que faci un reconeixement de les ferides rebudes i una declaració sobre la seva gravetat. El Dr.Salazar indica que *"ha reconocido al alguacil Vicente Celma el cual ofrece en diversas partes del lado derecho de la cara y en el pabellón de la oreja del mismo lado varias erosiones sin importancia"*.

A continuació, els guàrdies municipals Manuel Tejedor i José Rocavert són encarregats pel Sr. Jutge per portar al Jutjat del partit judicial de Vall-de-roures, d'una banda, les diligències inicials fetes fins al moment a Beseit i, de l'altra, custodiar els dos detinguts fins la localitat veïna, on traslladen també els ganivets exhibits la nit de l'11 d'octubre davant la casa de Francisco Gil.

A Vall-de-roures, el dissabte 15 d'octubre, el jutge Adolfo Tomás Foz torna a interrogar els detinguts, els fa ingressar a la presó, posa els ganivets en custòdia de l'actuari, i amb les declaracions fetes per Miguel Gil i Juan Agustín Adell, i tota la informació rebuda de Beseit, prepara el sumari de l'expedient, que es trameta a l'Audiencia Provincial de Teruel.

L'interrogatori comença amb la pregunta de si es ratifiquen en les declaracions fetes prèviament a Beseit, cosa que els dos detinguts confirmen. Ofereixen però, nous detalls amb algunes divergències entre l'un i l'altre. Miguel Gil Pegueroles indica que dels dos *gaiteros*, *"uno de ellos llevaba un revolver en la mano, por lo que el que declara, en previsión de lo que pudiera ocurrir, sacó su cuchillo, pero envainado, preguntándole al diciente que qué quería y contestó que nada, marchándose todos a casa sin que nada sucediera"*.

L'aportació de Juan Agustín Adell sobre els fets de la nit de l'11 d'octubre, ofereix alguna dada diferent: *"al pasar por la casa de Francisco Gil oyeron que unos que habían detrás insultaban a los gaiteros de Portillada que se hallaban en la casa de Francisco Gil y creyendo sin duda dichos gaiteros que los que proferían los insultos eran el declarante y los que con él iban, bajaron a la calle aquellos uno con el revólver y el otro con un cuchillo, sacando a precaución el que habla un cuchillo, pero sin que nada sucediera"*. En resum, dues novetats: per primera vegada sentim a parlar d'un revòlver i de la hipotètica

possibilitat que els insults siguin estat proferits per persones alienes als quatre amics.

En tot l'expedient judicial no s'esmenta en cap moment el nom dels dos gaiters de La Portellada, ni es veu necessari fer-los prestar declaració, amb tots els testimonis recollits, el jutge disposa de suficient informació per a fer-se una idea general de com havien anat les coses.

Per cert, el revòlver del *gaitero* no es torna a mencionar més en tot l'expedient. En canvi, sí que coneixem en detall com eren els ganivets que van sortir de les fai-xes de Miguel i de Juan Agustín: *“Por la presente hago constar que quedan en poder del que refrenda un cuchillo de unos 35 cm de largo con el mango de latón y nácar, y vaina de cuero de los llamados Sástago y otro cuchillo. de la misma dimensión con el mango de asta negro, con su vaina también de cuero”*.

Ganivet de sabateta com els que portaven els processats.

La segona part de les declaracions ens aporten detalls del tema més greu al qual s'enfronten: atemptat contra l'autoritat. Què va passar el vespre del dia 13 d'octubre quan Vicente Celma va obrir la porta per a donar-los uns sacs per dormir? Aquí les versions dels dos acusats són plenament coincidents.

Miguel Gil explica: *“cuando el Alguacil ya nombrado les llevó sacos para dormir abrió la puerta tan bruscamente que dio con ella al otro detenido Juan Agustín Adell que estaba detrás quejándose y diciendo que qué maneras eran éstas de presentarse y entonces el Alguacil se le echó encima agarrándole del cuello y visto esto por el que declara, sujetó al Alguacil para separarlos y como tuviera la boca abierta, involuntariamente metió la mano dentro de ella, recibiendo un mordisco en un dedo y que luego al separarse el diciente y su compañero le causaron unos arañazos al Alguacil en el cuello sin que tuviera intención de agredirle ni mucho menos”*.

Aquesta mateixa escena des del punt de vista de Juan Agustín va ser com segueix: *“por la noche, cuando el alguacil del juzgado les llevó los sacos para dormir, al abrir*

la puerta lo hizo tan fuerte que dio con ella en la cabeza al declarante por lo que se quejó y dijo que qué maneras eran aquellas de abrir las puertas y entonces el alguacil se le echó encima, agarrándole por el cuello y visto esto por su compañero Miguel Gil, le sujetó al alguacil, el cual le mordió en la mano y él diciente se separó del alguacil agarrándole por el pecho sin que nada más hicieran”.

I aquí tenim la declaració de l'agredit, que té lloc quatre dies després, davant del mateix jutge: *“Vicente Celma testimfica que el día 13 de los corrientes, cuando el declarante entró los sacos para dormir los detenidos Miguel Gil y Juan Agustín Adell, se conoce que al abrir la puerta les dio con ella y sin decir nada se echaron encima del declarante arañándole en la cara y que uno de ellos, sin saber quién, le metió la mano en la boca, no siendo cierto que el que habla echase la mano al cuello de Juan Agustín Adell. Preguntado si quiere mostrarse parte en la causa y si acepta renunciar a la indemnización de perjuicios dijo: que no quiere mostrarse parte en la causa y renuncia a la indemnización de perjuicios”*.

També és cridat a declarar novament el metge de Beseit, don Santiago Salazar Ugarte, que exposa que: *“cumpliendo las órdenes del Juzgado ha reconocido a Miguel Gil Pegueroles, el cual presenta en los dedos anular y meñique de la mano izquierda tres pequeñas heridas contiguas, dos en el meñique y una en el anular que no retienen importancia por lo que no necesitan asistencia facultativa, cuyas heridas han podido ser causadas por unos mordiscos, como asegura el interesado, pero sin que esto pueda asegurarse”*.

Dr. Santiago Salazar Ugarte, metge de Beseit.

El 31 d'octubre el jutge encara seguirà preocupat pel tema de les ferides de Celma i demanarà al metge municipal de Beseit un nou informe sobre les erosions inferides, vol saber si es troben curades i si ha calgut assistència. En la seva nova declaració, el Dr. Salazar explicarà que en el seu informe de 15 d'octubre ja va fer constar que les erosions de Celma no tenien importància i que es sobreentenia que no necessitaven d'assistència facultativa.

Insolvència i llibertat provisional

Com que els fets coneguts presenten les característiques d'un delictes d'atemptat contra un agent de l'autoritat, es declara als dos amics processats en concepte d'aquest delictes. Es procedeix a decretar la seva llibertat provisional, però amb l'obligació de comparèixer al Jutjat de Vall-de-roures l'últim dia de cada mes i sempre que els sigui requerit. Disposen de 48 hores per a presentar una fiança en metàl·lic de 500 pessetes cadascun, o el doble si es tracta d'una hipoteca; si no ho acrediten, es procedirà a embargar-los els seus béns en una quantitat suficient per a cobrir la suma exigida. Cas que no tinguin béns propis cal que s'acrediti degudament la seva insolvència amb testimonis i amb certificació cadastral.

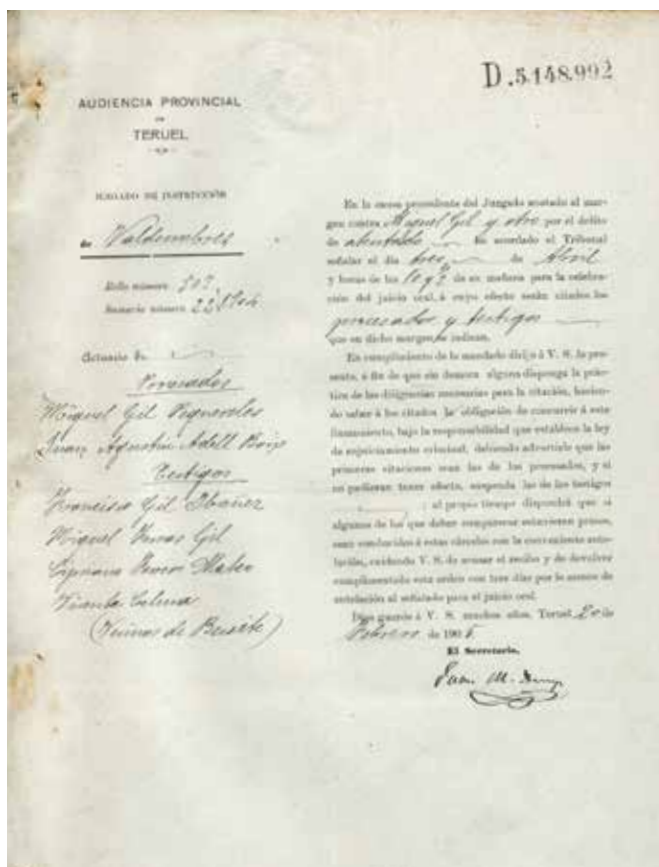
I com que no ho acrediten, el dijous 20 d'octubre se li torna a girar feina al jutge municipal de Beseit. Ramon Huguet cita a declarar a tres testimonis: José Benito Pallarés, Manuel Tejedor i Joaquín López, persones honorades i arrelades al poble, que confirmen que els consta que els dos encausats ni posseeixen cap classe de béns, ni paguen contribució per cap concepte. En paral·lel, demana a l'alcaldia les certificacions cadastrals, que signa l'alcalde Antonio Berge: *"examinado el libro amillaramiento y el repartimiento de contribución y demás documentos estadísticos que obran en nuestra municipalidad, resulta que Miguel Gil Pegueroles y Juan Agustín Adell Boix no aparecen comprendidos en dichos documentos y por lo tanto no poseen bienes de ninguna clase ni especie."* Amb tota aquesta documentació, els dos processats poden ser declarats insolvents.

El mateix dia, Ramon Huguet, que com a jutge municipal s'encarrega també del registre civil, prepara còpia

dels registres de naixement dels dos imputats i certifica que al llibre d'antecedents penals del seu jutjat no consta que ni Miguel Gil ni Juan Agustín Adell hagin estat mai processats per cap delictes, però indica que és públic i notori que uns anys enrere es van instruir unes diligències a Juan Agustín Boix per algun petit delictes. També informa al Jutjat de Vall-de-roures que, de manera espontània, Miguel Gil Gil, pare de Miguel Gil Pegueroles, s'ha presentat al Jutjat demanant que es fes tota la justícia, i que si al seu fill li sortien un o dos anys de presidi, que li fessin pagar.

La celebració de la vista

El dimecres 16 de novembre ja s'ha enllestit el sumari en mans de l'Audiencia Provincial de Teruel i emplacen els processats per tal que, en el termini de 10 dies, compareguin per mitjà d'advocat i de procurador, o si ho sol·liciten, els hi poden nomenar d'ofici. Tant Miguel com Juan Agustín demanen defensors d'ofici i se'ls assignen l'advocat don Pascual Serrano y Abad, i el procurador don Agustín Bayona Peinado.

Citiación de l'Audiencia Provincial de Teruel.

Es fixa el dijous 29 de desembre per a celebrar la vista. El Ministeri Fiscal demana que s'acordi l'apertura de judici oral. *“Considerando que consta debidamente acreditada, para los necesarios efectos legales, la existencia del delito que ha motivado la formación del sumario y existen méritos bastantes para acusar a Miguel Gil Pegueroles y otro”*. En el seu informe de conclusions el fiscal també estableix que *“Los referidos hechos constituyen un delito de atentado a un agente de la autoridad, previsto y penado en el artículo 263, 2º, en relación con el 264, párrafo penúltimo del Código Penal, una falta incidental de lesiones, previstos y penados en el artículo 603 número 1º del Código Penal, otra no incidental de lesiones del mismo artículo y número y otra también no incidental por el escándalo promovido frente a la casa de Francisco Gil Ibáñez”*. Per tots aquests motius, *“han incurrido ambos procesados en la pena de 1 año, 8 meses y 21 días de prisión correccional, multa de 150 pesetas accesorias y mitad de costes cada uno por el delito, y 5 días de arresto menor por la falta, imponiendo por insolvencia de la multa el apremio personal subsidiario correspondiente”*.

L'advocat i el procurador d'ofici accepten les conclusions fiscals i la pena proposada, i consideren innecessària la celebració del judici, però quan arriba la notícia a Beseit, cap dels dos encausats vol ratificar la manifestació adduïda pels seus propis defensors, no es conformen amb la pena que els demanen i volen arribar al judici.

El judici oral

Així doncs, el judici tira endavant i es senyala el di lluns 3 d'abril a les 10:30 per a la celebració del judici oral, durant el qual el fiscal vol interrogar, a més dels processats, a Francisco Gil Ibáñez, Miguel Ferrás Gil, Cipriano Ferrer Mateo i Vicente Celma.

Avui en dia, si volem fer el trajecte Beseit-Terol tenim diverses possibilitats i diverses combinacions de mitjans de transport terrestre. Google, ens proposa que la manera més ràpida és anar en cotxe per la N-211 i la N-420 i ens plantarem a la capital de la província en 2 hores i 19 minuts durant els quals haurem recorregut uns 186 km. Si estem molt en forma i disposem de molt de temps, podem intentar arribar-hi a peu en 36 hores de bona marxa sense parar.

El 1905 emprendre des de Beseit una visita a Terol no era una empresa menor, calia comptar amb un vehicle de tracció animal, per exemple una tartana, i anar fent ruta per carreteres de terra. La durada de cada etapa podia variar degut a l'estat dels camins, de la salut i empena dels animals de tir, del pes del vehicle, de les condicions meteorològiques, fins i tot de la llum disponible i, per cert, la data del judici era el dia abans de la lluna nova d'aquell mes, així que les nits d'aquell viatge deurien ser més aviat fosques.

Encara que cada viatger portés menjar de casa, no podia ser suficient per a tots els dies, i calia també portar roba neta pel dia del judici i mantes per guardar-se del fred. Calia dormir al cobert, i abonar a les fondes i cases de postes els imports establerts....

Podem imaginar que Miguel Gil “Dillo” com a carreter que era, va ser l'encarregat de cercar la millor opció de viatge per a tot el grup, que entre el viatge d'anada i el de tornada, i la breu estada a la capital, devia ser d'unes dues setmanes fora del poble, lluny de casa. Probablement per a la majoria dels expedicionaris va ser tota una experiència difícil d'oblidar.

Tornant al judici, cal dir que va ser curt, únicament va durar una hora durant la qual es van fer preguntes a imputats i testimonis. Aquests últims van mostrar la seva preocupació per la despesa feta amb motiu de l'assistència al judici, com queda recollit en l'acta, *“previo juramento declararon los testigos propuestos por el Ministerio fiscal, Francisco Gil Ibáñez, Miguel Ferrás Gil, Cipriano Ferrer Mateo y Vicente Celma Gran, que contestaron a cuantas preguntas les fueron hechas. Todos reclamaron indemnización. El tribunal accediendo a la reclamación de indemnizaciones solicitadas consignó a cada uno de los cuatro testigos treinta pesetas.”* El judici quedava ja vist per a sentència i la preocupació dels viatgers quedava alleujada. Les dietes que s'atorguen als testimonis deuen d'estar en relació amb el cost real, potser tirant una mica a la baixa; i és que 30 pessetes (0,18 €) era una petita fortuna per a un treballador del 1905.

La sentència

Don Juan Manuel Domingo y Garay, Secretario de la Audiencia Provincial de Teruel. Certificado = Que en la causa

de que se hará mención, se ha dictado la siguiente sentencia, número 76. = En la ciudad de Teruel, a 5 de abril de 1905. = Vista en juicio oral y público la presente causa, que procedente del Juzgado de Instrucción de Valderrobres, y seguida de oficio por un delito de atentado a un Agente de la Autoridad, prende ante la Sala, entre partes, de una el Ministerio fiscal, y de otra los procesados Miguel Vicente Ceferino Gil Pegueroles y Juan Agustín Adell Boix, el primero de 21 años de edad, hijo de Miguel y de Pelagia, de oficio carretero, y que sabe leer y escribir, y el segundo de 21 años, hijo de Camilo y de Felipa, jornalero sin instrucción y ambos naturales y vecinos de Beceite solteros, de buena conducta, sin antecedentes penales, y en libertad por esta causa en la que ha sido ponente el señor magistrado Don Ángel María Sanz y Borra.=

Primero: Resultando probado que en la noche del 12 al 13 de octubre del año próximo anterior y en el pueblo de Beceite del partido Judicial de Valderrobres, los hoy procesados, Miguel Vicente, Ceferino Gil Pegueroles. conocido por Miguel Gil Pegueroles y Juan Agustín Adell Boix iban por las calles de la población tocando un tambor y una gaita, y promoviendo escándalo, y al llegar frente a la casa del vecino Francisco Gil, en la que se alojaban unos gaiteros de otro pueblo que habían ido a Beceite con motivo de la fiesta, comenzaron a insultarlos desde la calle, dando lugar a que aquellos bajarán al portal de la casa, sacando los procesados armas blancas, sin que tuvieron los hechos más consecuencias, merced a los buenos oficios del citado vecino Francisco Gil, más detenidos el Miguel Gil y el Juan Agustín Adell, y conducidos al calabozo o cárcel del depósito municipal, y cuando ya llevaban algún tiempo en el expresado sitio, se presentó allí el alguacil del Ayuntamiento Vicente Celma que era portador de unos sacos de paja que llevaba para que sirvieran de cama a los detenidos y, al entrar en el lugar en donde estos se encontraban, al abrir con violencia la puerta del cuarto, dio con ella un golpe en la cabeza al Juan Agustín Adell, que sin conocer por el pronto al susodicho alguacil, que tampoco llevaba distintivo alguno propio de su cargo, y amargado por el dolor que le produjera que el golpe recibido con la puerta, se arrojó sobre el susodicho alguacil, interviniendo para separarlos el otro procesado Miguel Gil que de más estatura que los contendientes dio impensadamente con la mano izquierda en la boca al Alguacil, recibiendo de éste un mordisco que no precisó asistencia

médica, así como tampoco unas ligeras erosiones que el alguacil sufrió al cogerse a Juan Agustín Adell, que tan luego lo reconoció, se separó de él, sin que el hecho tuviera más consecuencias.=

Segundo: Resultando que el Ministerio fiscal, en su escrito de conclusiones provisionales, que elevó a definitivo en el acto del juicio, sostuvo: que los hechos eran constitutivos de un delito de atentado a un agente de la autoridad, previsto y penado en el artículo 263 número segundo, en relación con el 264, párrafo penúltimo del Código Penal, de una falta incidental de lesiones de las previstas en el número primero del artículo 603 del citado Código, y de estas dos faltas no incidentales, una de lesiones y otra por el escándalo promovido frente a la casa de Francisco Gil; acusó a los procesados como autores criminalmente responsables del delito y falta incidental, y no apreciando en la comisión de los hechos la concurrencia de circunstancia alguna modificativa, pidió se enjuiciara a cada uno de los procesados la pena de 1 año, 8 meses y 21 días de prisión correccional y multa de 150 pesetas, por el delito, y la de 5 días de arresto menor por la falta con las accesorias correspondientes el pago de la multa, solicitando igualmente que previa la deducción del oportuno testimonio se conociera por el Juzgado municipal de Beceite de las faltas no incidentales.=

Tercero: resultando que la defensa de los procesados en sus conclusiones definitivas sostuvo: que los hechos realizados por sus defendidos, según había justificado el resultado de la prueba. practicada, no eran constitutivos de delito, y que tal virtud solicitaba la libre absolución de los mismos, con la consiguiente declaración de oficio de las costas procesales.=

1º Considerando que según los principios jurídicos que informan el espíritu y letra del número segundo del artículo 273 del Código Penal, para que exista el delito de atentado a la autoridad, o a sus agentes, con absolutamente precisa la concurrencia en los hechos de 3 circunstancias, a saber, primero, que haya habido acometimiento, empleo de fuerza o intimidación, o resistencia graves; segundo, que tales actos de fuerza se hayan ejercido contra la Autoridad o sus agentes, y tercero, que estos actos se hayan ejecutado contra dicha autoridad, o sus agentes hallándose estos en el ejercicio de funciones propias de su cargo, o con ocasión de éstos.=

2º Considerando que apreciadas en conciencia las pruebas practicadas en el acto de la vista de la presente causa, las razones expuestas por la acusación y la defensa, y lo manifestado por los mismos procesados, no puede en manera alguna conceptuarse que los hechos realizados por éstos y en la noche del 12 al 13 de octubre del pasado año en ocasión en que se encontraban detenidos en la cárcel o depósito municipal de Beceite, hechos que se detallan en el primer, resultando de esta sentencia, puedan ser estimados como constitutivos del delito de atentado a un agente de la autoridad, de que les acusa el Ministerio fiscal junto que en la ejecución de los mencionados hechos, no concurrieron todos y cada uno de los elementos que integran la existencia del susodicho delito; primero, porque si bien es cierto que el procesado Juan Agustín Adell se arrojó sobre el alguacil Vicente Celma, al entrar este en el cuarto o calabozo en donde el Adell y un compañero se hallaban, no lo es menos, que lo hizo sin conocer a la persona que entraba en el susodicho cuarto, y sin más propósito que el de repeler la brusca agresión de que había sido objeto por parte de aquel, aturdido por el fuerte golpe que recibiera en la cabeza al abrirse violentamente la puerta de la estancia por el empujón que le diera el susodicho Alguacil; segundo, que tales actos de fuerza no los ejerció el Adell contra el agente de la autoridad como tal, sino contra la persona de que de forma tan inusitada penetraba en la habitación, y tercero, porque no puede, lógicamente deducirse que las funciones que ejercía el Vicente Celma en el preciso momento de la ocasión de autos fueran los de agente de la autoridad, pues como tales no pueden considerarse las de entrar cargado con dos sacos de paja al hombro en el cuarto en donde los procesados se encontraban, sin darse a conocer como tal agente ni ostentar distintivo alguno de su cargo, ni ser la forma brusca y descompuesta con que penetrara en la estancia la más adecuada para el caso, y menos, para hacer suponer a los detenidos que el que en aquel lugar se presentaba era un agente de la autoridad, aunque fuera en su representación más modesta y como por lo que se refiere al procesado Miguel Gil, en intervención en los hechos, se limitó a separar a un compañero del Vicente Celma, con el único propósito de que el suceso no tuviera consecuencias, recibiendo del irascible agente, un bocado en la mano izquierda, al acercarse inadvertidamente a la cara de dicho agente, en un movimiento de los que hiciera para apartar a los contendientes, dicho si está, que su inter-

vención en él suceso no reviste carácter alguno de punibilidad y que, en resumen, ni los actos por el ejecutados, ni los de su compañero el Juan Agustín Adell presentan los caracteres de ser constitutivos del delito de que les acusa el representante de la acción fiscal, pudiendo todo lo más integrar los tales hechos, la existencia de una falta de las reconocidas en el capítulo segundo del título primero del Libro tercero del Código Penal, falta para cuyo conocimiento y castigo es competente el Juzgado municipal del lugar en donde aquélla aparece cometida.=

3º Considerando que los hechos probados de las pequeñas erosiones sufridas en la ocasión de autos por Vicente Celma, los padecidos por Miguel Gil, así como también el hecho igualmente probado del escándalo promovido por los procesados frente a la casa de su convecino, Francisco Gil Ibáñez, revisten caracteres de ser constitutivos de diferentes faltas sancionadas en el citado Libro tercero del Código Penal, faltas cuyo conocimiento y represión compete al juzgado municipal correspondiente.=

4º Considerando que en virtud as de las razones expuestas, se impone la libre absolución de los procesados por el delito de que les acusa el Ministerio fiscal como autores criminalmente reconocibles debiendo hacer consecuente a las costas procesales, la declaración en derecho procedente.=

Vistos los artículos primero, 11, 3, 263, 264, 589, 603, 604 y demás aplicables del Código Penal y los 142, 144, 239, 240, 241, 732, 741, 742 y sus concordantes de la Ley de Enjuiciamiento Criminal.=

Señores.= Presidente don Juan Francisco Fornés y Cabañero.= Magistrado Don Ángel María Sanz y Borra.= Idem don Francisco Lanuza y Morrondo.=

Fallamos: Que debemos absolver y absolvemos libremente a los procesados en la presente causa. Miguel Vicente Ceferino Gil Pegueroles, conocido por Miguel Gil, y Juan Agustín Adell Boix, declarando el oficio las costas procesales, y una vez firme esta sentencia, remítase original la causa al Juzgado de Instrucción de Valderrobres para que por el mismo se proceda a la deducción de los oportunos testimonios, y remisión de los mismos al Juzgado municipal de Beceite para que por dicho tribunal se conozca en el correspondiente juicio o juicios verbales de faltas de las que pudieron constituir los hechos de las lesiones en contusiones sufridas por Vicente Celma y por Miguel Gil, del escándalo producido por los procesados

frente la casa de Francisco Gil en la noche de autos y en lo ocurrido en la misma, entre los susodichos procesados y el Alguacil Celma en el depósito municipal del citado pueblo, debiéndose dar cuenta del fallo que recogerá en los susodichos juicios verbales; y finalmente aprueba el auto de insolvencia dictado por el juez instructor en la pieza de responsabilidad civil con fecha 31 de octubre de 1904.=

Así, por esta nuestra sentencia lo pronunciamos, mandamos y firmamos.= Juan Fran^{co} Fornés.= Ángel Sanz.= Fran^{co} Lanuza.=

El judici de faltes

Un cop tots retornats a Beseit i refets dels nervis i de les incomoditats del viatge, el curs de la justícia continua, i cal seguir les indicacions de la sentència de l'Audiència Provincial.

Així, el dimecres 28 de juny de 1905 es celebrà a Beseit el judici de faltes. Va dictar sentència Mariano Adell:

Fallo: *Que debo condenar y condeno a los denunciados Miguel Gil Pegueroles y Agustín Adell Boix a la pena de 2 días de arresto cada uno con gastos y costas por aparecer ambos culpables en el presente juicio, artículo 604, caso 4º del Código Penal y por esta mi sentencia definitivamente purgando.*

Amb això es tancaven gairebé 9 mesos d'activitat judicial, que havia inicial amb aquella ronda nocturna d'una quadrilla de joves amics la vespra del Pilar de l'any anterior.

Després del judici

La vida segueix. Què va ser de la quadrilla d'amics protagonistes d'aquesta història un cop va acabar tot l'enrenou del judici? Hem pogut saber que tots van casar-se i van formar una família i, excepte Miguel Gil, tots van seguir vivint a Beseit :

- Juan Agustín Adell Boix el 1906 es va casar amb Joaquina Abella Prades i van viure al carrer Castellà.
- Miguel Ferrás Gil es va casar el 1907 amb Erminia Giner Cardona i van viure al carrer Tejería.
- Cipriano Ferrer Mateu "Samarro" es va casar el 1908 amb Miguela Tejedor Tejedor.
- Miguel Gil Pegueroles "Dillo" es va casar amb Maria Burillo Monzón, natural d'Híjar, i es van instal·lar a Escatrón.

Volem imaginar que durant el Pilar de 1905 van tornar a gaudir plenament de la Festa, sense conseqüències, amb la prudència apresada de l'experiència de l'any anterior.

NOTES

1. Cartel: Fiestas en honor de Nuestra Señora del Pilar de 1904. Boceto premiado. Archivo municipal de Zaragoza. Referencia: ES. 50297. AM 04.01.01.01 Sobre 04155

<http://www.zaragoza.es/nuba/app/item/ahis;jsessionid=74F67FA75696DC82A80F77FE0E0D6CEC?vm=nv&q=gigantes+y+cabezudos&p=0&pmp=RF@%5C%25&i=319118>

2. Causa seguida contra Miguel Gil Pegueroles y Juan Agustín Adell Boix, por atentado contra el alguacil del Juzgado Municipal Vicente Celma. Sumario nº 22. Valderrobres. (1904-1905). Referencia: ES/AHPTE - AUD/001703/0008. <https://dara.aragon.es/opac/app/item/?p=0&q=juan+agust%C3%ADn+adell&ob=df:1&vm=nv&i=767641>

3. Principalment, Cens electoral de Beseit de 1904, Hemeroteca Digital de la BNE i les sempre imprescindibles aportacions de Mercè Chimisanas i de Luis Latorre.